

Despre Marginal. Patru perspective

A fi marginal presupune, în linii mari, a fi în afara cadrului cultural general. Mai exact, a percepe și a traduce lumea de pe alte poziții ontologice decât cele consacrate prin teorii, curente sau conjuncturi instituționale, care, la un moment dat, dețin statut de decident asupra destinului prezent al unei culturi. Chiar dacă, în condiția lui, marginalul

a suportat diverse nuanțări, el pare să se fi împus, până la urmă, ca un sinonim al eșecului. Eșec în sensul unei interiorități neliniștite în originalitatea ei, ce pune probleme prin refuzul compromisului ideatic, stilistic, existential. Compromisul, se pare, s-a consacrat, pentru anumite perioade de timp, ca fiind rețeta oficială de dobândire a prestigiului. Pe de altă

parte, într-un dialog cu Sorin Cucera, Viorel Padina conchide astfel: "Deși nu l-au omorât pe «Ave» (Viorel Padina, n.r.) ca pe Ursu și nici nu l-au băgat în pușcări sau expulzat ca pe Goma, totuși ei - cenșorii și securiștii - l-au ucis pe poetul Viorel Padina. Sau nu?".
Deci, ce-i cu marginalul acesta? Și poate fi el "ucis" sau nu?

Nicolae COANDE
scriitor, publicist

Din punctul meu de vedere, strict personal, noi nu avem marginali cu "aură", lucru imposibil, de altfel, întrucât marginalul este un troglodit, în sens etimologic, firește. Adică, unul care locuiea sau locuiește în gropi, în fundătură și se exprimă de acolo.

Cum exprimarea tinea de stricta comunicare, ce avem aici? Câtiva înși care strigă și multi care nu aud. În sens strict, marginalul este unul care a decis să nu intre nicăieri, chiar dacă nimeni nu l-a chemat. *Ei au lumea lor și lumea asta a lor îmi face greață / și chiar cu o cutie goală de conserve în gură sunt gata să urlu / și chiar cu o bombă în mada spinării sunt gata să urlu / că au lumea lor și că lumea asta a lor îmi face greață* - ati recunoscut marca celui mai puternic poet al tardomodernității românești, oleanul bucuresteanizat Virgil Mazilescu. A scris și a bătut central, la cafelele și biruri din capitala Valahiei negre.

Marginalul este cel care strică socotelile, chiar dacă nimeni nu pare încurcat. Simplu spus, este cantitate neglijabilă în aproape orice, mai puțin propria lui conștiință. Ei, cum majoritatea s-a operat de așa ceva și îi merge bine, marginalul este un ciudat și, mai mult, un tip de 100% în orice afirmă și face. Atât de ciudat (inclusiv procentual) încât îl vezi uneori

tăifăsuind cu inși aflați la centru, pe care îi detestă sincer pentru mitocănia suspusă, dar de care pare fascinat. E privilegiul și neputința marginii, natural asumată.

Singurul marginal român pe care îl cunosc, dar nu trăiește la noi, ar fi Paul Goma. Se înțelege de ce, nu mai explic. A luptat cu Molohul și, cum spunea și pe patul de moarte Monica Lovinescu, a luptat pe față. Ceea ce-i smulge Doina Jela de pe patul de suferință, în ciuda eforturilor de a auzi contrariul, este adevărul despre un om care a dus războiul său până la ultimele consecințe: *Compromis este să gândești într-un fel și să acționezi în felul invers. Din punctul meu de vedere, grosso-modo, asta e definiția. Dar să ieșim din general și să intrăm în concret: nu suport compromisul și pentru că în România au fost mai multi compromiși decât în altă parte. Sau n-au fost destui necompromiși care să spele pacatele neamului. La noi n-a fost, decât, grosso-modo, Goma care să ia o atitudine atât de tranșantă.*

Restul sunt lupte pentru orgoliul nostru, mai mult sau mai puțin sclafondat.

Da, scriitorul poate fi ucis, dar numai cu ajutorul său. Dacă aveți timp și spațiu, vă propun un fragment dintr-un poem scris acum 10 ani, din volumul Folfa. Ziceam ceva despre "marginali", acolo:

Unii pretind că ar sta și ei în margine - duși de pe lume răstigniți / cu maracini macar în buzunar / dar i-am văzut în plin elan cum se opreau la stop / să-și oglindească fesierii în marile vitrine zornăitor colan al curului care nu-și mai incăpe în nădrăgi / și se inchipuie trompeta. Ordinarii ca mine fac să nu iasă socoteala / și dacă se întâmplă

să trec cu sunet jos prin stratul lor aseptice / îi poți vedea cum flutură din capetele înmuiate ca și când și-ar aminti că au zburat odinioară iar nasul lor / obisnuit cu aerul de gineceu le cade jos / ca-n dreptul vespasienei populare - de aici din fundatură îmi spun că arta ar fi ridicola dacă / acești domni ar cunoaște-o / noroc că-și poartă cu icsusintă travesti-ul și trece printru noi cu superbia ueia care desti o mare doamnă / crește acum găini în fundul curții și vinde în piața legăturici de marar. / Viata e discretă chiar și sub fardul cu care o împodobesc grimeurii și pării modei / neconsolatii flash-urilor din plin hall - / am trecut pe-acolo e o pădure de sfiori și la întrebarea cine-i sfiorarul toți ridică din umeri. / Creierul e ridicol când nu poate ateriza la punct fix și da vina pe oameni. / Astia sunt simpli idioti atunci când dau nume.

Ovidiu PECICAN
istoric, prozator, publicist

Când reprezintă o opțiune liberă, provenind din impulsuri interioare (fără a sări în sfera patologicului însă), marginalitatea socială poate fi o binefacere. Nu cred că toată lumea dorește mersăluirea în pluton doar pentru că, oameni fiind, suntem niște "animale" sociale. Când reprezintă o izolare, o ostracizare, un exil, o tentativă de anihilare însă, marginalitatea trebuie condamnată și boicotată. Într-o lume de oameni cu afecte și reflexe sociale normale, acest lucru ar veni mai mult sau mai puțin de

la sine. S-ar găsi printre noi inși care să îi surăda celui aflat sub presiunile unei puteri sau autorități, ba chiar să îi întindă o mână, de ce nu... Nu am trăit însă, sub Ceausescu - și nu trăim aici acum, încă - într-o normalitate socială, din păcate. De aceea nu știu dacă poetului Viorel Padina i s-a întins sau nu mâna și i s-a zâmbit, fie și în cartierele mărginate ale unei țări de blocuri cenușii repetitive.

Sigur că există morți și morți, printre care cea socială este una dintre cele mereu posibile. Unora li se pare că nu ești destul de ortodox. Alora că nu ești suficient de român. Mai sunt și din cei care te resping fiindcă le pari prea român și prea ortodox. Ești antipatic că ești majoritar sau minoritar. Că ai opinii și idei. Că muncești când alții dorm sau că nu dormi când e de dormit.

Cu poezia e mai special însă și n-am idee dacă poetul moare când vrea Partidul Unic. Este drept că, pe unii, lipsa de confirmare, de receptie, de ecou al scrisului lor îi dezarmează și îi ucide, pas cu pas (ori dintr-o dată), după cum pe alții tocmai acestea îi întăresc și îi fac scăpători. Cine poate spune de ce împrejurări depinde inspirația, amorsa, vibrația Poetului? Există oameni care scriu samizdate și cariera lor crește tocmai din pariul pe care îl fac

pe cultura alternativă, nu pe circuitele oficiale. Sunt alții care au neapărată nevoie de iesirea la lumină și recompense, și nu pot fi învinuiți. Poet a fost și consilierul aulic Goethe, și delincventul Villon. Poeti au fost și nebunii de legat Hölderlin și Nietzsche. În schimb, nu trebuie uitat: de la o vreme, tânărul Rimbaud nu a mai vrut să știe de poezie, plecând în Africa să traficeze sclave de abanos.

Greu de decis "obiectiv" (sic!) dacă Viorel Padina și-a pierdut muza fiindcă a fost persecutat ori pentru că, pur și simplu, ea nu a mai venit la întâlnirea cu el. Cine să aibă instrumente de precizie ca să măsoare cât mai judicios cum stau lucrurile? Neffind în posesia lor, eu cred ce zice Padina însuși. Tot așa se procedează și atunci când, la recensământ, îți declari originea etnică ori apartenența religioasă. Cine are argumente să te contrazică dacă te declari ceva anume în loc de altceva?

Că scrie sau nu mai scrie poezie, că îi iese sau nu îi iese, eu cred că Viorel Padina este - de vreme ce a fost deja, în anii mai tineri - un poet adevărat. Nu am nevoie de alte dovezi.

(Anchetă realizată de
Cristian ROBU-CORCAN
și Liviu G. STAN)

Răspunsul artistului plastic Devis GREBU

Marginalul: o viziune postmodernă

Sorin CUCERAI
cercetător

Nu îmi dau foarte bine seama dacă dintr-o perspectivă postmodernă noțiunea de "marginal" și cea corelativă ei - de "central", să zicem - mai au vreun sens. Înclin să cred că nu. Dacă fiecare artist este "egal în drepturi" cu oricare altul și dacă ierarhiile sunt chestionabile, cele două noțiuni își pierd sensul. Dacă introducem în republica Artelor principiul liberal al demnității egale și cel al egalității în drepturi - și, în fond, asta este una dintre mizele politicii postmoderne - marginalul devine e c h i v a l e n t u l "defavorizatului", al "discriminatului", al celui care, anterior democratizării, era lipsit de drepturi (sau cel puțin de unele dintre ele).

Revoluția americană a adus cu sine un drept inexistent până la ea: cel la căutarea fericii. Revoluția postmodernă (interpretată de mine aici exclusiv în sens politic) aduce și ea un drept nou: cel la căutarea frumuseții. Asa cum nu mai există o definiție a fericii care să fie impusă tuturor, nu mai există nici o definiție a frumuseții impuse fiecăruia prin canon. Fiecare individ e ținut să găsească propriul răspuns la întrebarea "ce e frumusețea". Această viziune

liberală (și democratică) face posibil ca într-un muzeu să întâlnești un pisoar alături de cine știe ce tablou de Rembrandt, să zicem - la fel cum face posibil să-l menționăm pe Viorel Padina, de exemplu, alături de Emily Dickinson.

Orice iubitor de Rembrandt va fi socat, ca și orice împătimit al poeziei lui Emily Dickinson. Într-un sens, socul este inteligibil și îndreptățit. Cel care savurează operele lui Rembrandt sau ale lui Emily Dickinson își va simți propria estetică radical contestată de o instalatie și va fi profund nefericit la lectura vreunei poezii de Padina. Fericea și nefericea, ca și frumosul și urâtul, sunt termeni corelativi. Cel care și-a elaborat o definiție a frumuseții are, prin aceasta, și o definiție a urăteniei. Are, cu alte cuvinte, propria sa listă de "centrali", "marginali" și "paria".

Da, într-un alt sens, socul este cât se poate de neîndreptățit; este echivalentul rasismului, sexismului, homofobiei și a tuturor celorlalte exclusivism. În republica Artelor, Viorel Padina trebuie să fie egal în drepturi cu Emily Dickinson, trebuie să fie tratat cu egală demnitate, pentru simplul motiv că oricând are dreptul să se regăsească în estetica propusă de Padina și să-și construiască propria definiție a frumuseții pornind de la această estetică.

"În artă, nu există democrație", zic unii. "Multiculturalismul a murit", zic alții. Dar lipsa de democrație în receptarea artei și moartea multiculturalismului înseamnă revenirea la canon, la autoritarism și, contrar aparențelor, la sărăcie mentală și culturală. ■